Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXX. Число 72. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 29. марта, 1922.

VOL. XXX. No. 72. Jersey City, N. J., Wednesday, March 29, 1922. THREE CENTS

КРАЙНА ПОРА КІНЧИТИ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ!

СТРАЙК В ЛОРЕНС

ЛОРЕНС, Массачузетс, 27. марта. — Великий страйк тканяних робітників, що вже від кількох тижнів замкнув тканні бавовни і вовни в стейтах Род Айленд та Нью Гемшер, перенісся нині вже й до стейту Массечузетс, де він захопив головний осередок тканяного промислу в Лоренс.

Нині вийшли на страйк робітники сімох великих лоренських фабрик, котрі уважаються за одні з найбільших фабрик того рода в Америці. Після заяви юній тканяних робітників, Де Юнайтид Текстил Веркерс оф Америка, котра веде сей страйк, на страйк вийшло першого дня понад 80 процент робітників, занятих у фабриках, проти котрих звернений страйк. Робітники покинули роботу без ніякого замішання і безпорядку. Пикети першого дня не уставляли, але юній заповіли їх на завтра. Фабриканти приказали зараз замкнути фабрики, але заявляють, що вони будуть старатися провадити роботу дальше при помочи страйколомів.

В хвилі вибуху страйку в фабриці Пасифик Милс працювало 8,100 робітників, у фабриці Аркадіа Милс 1,200 робітників, у Мономак Милс 300, в Катама Милс 300, в Еверет Милс 1,200, в Пембертон Милс 500, а в Метуен Ко. 250 робітників. Страйк, як відомо, почався через те, що заряди сих фабрик без ніякого порозуміння з робітниками заповіли 20-процентову знижку робітничої плати.

МОРСЬКІ РОБІТНИКИ НА ПОМІЧ ВУГЛЕВИМ.

НЬЮ ЙОРК, 27. марта. — На великих зборах юній протових та морських робітників: Інтернешенел Лонгшормен Асосієйшен та Інтернешенел Сімен'с Юніен, постановлено одноголосно помогти вуглевим страйкарям на випадок, яби заповіджений ними на 1. цвітня страйк дійсно справдився.

Учасники зборів заявили, що вони постараються, щоби недопустити до Злучених Держав англійського вугля, яке мають уживати на місце недостаючого американського. Бесідники на зборах подали до відома зібраним, що американський уряд мав дати приказ корабельній раді привозити на своїх кораблях вуголь, инсляючи за перевіз лише знижену ціну.

Збори морських та портових робітників стоять в звязку з недавною конференцією в Шікаго, на котрій залізничі, морські та копальняні юній постановили себе взаїмно попирати.

МАЙНЕРСЬКА ЮНІЯ ХОЧЕ ЗАПОБІГТИ СТРАЙКОВИ.

Щоби запобігти грозячому страйкови вуглевих майнерів, комітет юній для важення навязав з представниками властителів копальень переговори.

Власне тепер відбуваються в Нью Йорку наради представників обох сторін в справі уложення скалі заплат. Покищо, однак, конференція ще не може похвалитися ніякими успіхами. Майнерська юнія домагається одностайної заплати на всі однакові роботи, але представники копальняних властителів сьому противляться.

ДАЛЬШІ МЕЖИНАРОДНІ ДОГОВОРИ ПЕРЕД СЕНАТОМ.

ВАШІНГТОН, 27. марта. — В сенаті велася дебата над додатком до договору чотирох держав про посілости на Тихому Океані. Після сього договору острови властивого Япану вийдуть зпід обовязуючої сили договору чотирох держав.

По довгій дебаті сей договір злучено в одно зі заявою про права Злучених Держав до країв, находячихся під мандатом, і сю злучену заяву принято без опозиції.

З ухваленим сих договорів сенат приступив до обговорення договору про зменчення военних фльот.

ПРОТИВНИКИ ПРОГИБІЦІЇ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ.

ВАШІНГТОН, 27. марта. — Противники прогибіції лагодяться до завзятої боротьби при слідуючих виборах. Їх програмою має бути обмеженне або злагодженне закона Волстеда проти вживання горячих напитків. Боротьбу має повести організація „Асосієйшен агенст Прогибішен", котра тепер веде завзяту роботу коло зорганізования всіх противників прогибіції. Організація уже набирала поважне число членів в 10 найлюднійших стейтах на сході.

БОРОТЬБА ЗА ЗМЕНЧЕННЕ АРМІЇ.

ВАШІНГТОН, 27. марта. — Секретар (міністер) війни Вікс спротивився замірови палати послів знести декотрі гарізони американської армії. Вікс каже, що право розкладати війска по території Злучених Держав се конституційне право президента, якого конгрес не може нарушувати.

НЕ ХОЧУТЬ ПОМИЛУВАТИ АГІТАТОРА.

ОЛБАНІ, Нью Йорк, 27. марта. — Нюйоркський стейтовий губернатор Мілер відкинув нині просьбу робітничого айрішського агітатора Джима Ларкина, котрий просив його о помилованне.

Ларкин був засуджений з кількома другими на 5—10 літ вязниці за радикальну агітацію. Губернатор заявив у своїм рішенню просьби Ларкина, що єї просьба перевічасна.

ПРИГОДА ЛЕТУНІВ.

Стація бездротного телєграфу в Міямі в стейті Флорида переловила бездротну телєграму, вислану одним кораблем, в котрій говориться, що сей корабель добув з моря Роберта Мурфа, керманича летучої лодки „Міс Міямі". Лодка вилетіла була два дні передтим з Міямі до Біміні, з пятьма пасажирами, але по дорозі случилася їм видно якась пригода, від котрої аероплян упав в океан, звідки добуто лише самого летуна. Його зараз зложено у корабельнім шпитали, де його виздоровленя вичікували нетерпеливо, бо лише від цього можна було довідатися, що сталося з пасажирами літака. Через два дні лежав летун в горячці, піклований одною женщиною, котру він в горячці уважав за свою матір. Аж третього дня він прийшов на стільки до себе, що міг розповісти цілу пригоду.

На літаку вилетіли: Август Болт з жінкою, Лоренс Смит з жінкою, всі вони з Канзас Сіті, та пані Диксон з Мемфес, Тенесі. Коли літак уже був яких 15 миль від місця призначення, його пропелер (воздушна шруба на переді літака) зломилася. Літак скоро спустився у воду Мексиканського Заливу. Через цілу ніч і цілий день удержувалася лодка літака над водою, пливучи серед високих борунів на північ. Переекнкув він водою так, що потапав у воду щораз більше. Зпершу пасажири пробували вичерпувати руками воду з літака, але коли надійшли висші барани, вичерпуванне води стало неможливим. Другого дня рано в літаку зробилася проточина, і літак перевернувся горілиць. Муцинам з тяжкою бідою вдалося добути жінки на верх лодки, а летун пробував удержувати їх коло себе над водою. Однак вони, одна по другій, вмирала з обезсилення на його руках. Одну по одній він спустив їх у море, котре щораз сильніше бушувало. Потім і муцини втратили силу, схованулися у море і пропали. На лодці лишився один лише летун. Він вратувався лише так, що привязав себе шнуром до літака і не зісунувся в море мимо сильної бурі. Третого дня по нещасній пригоді його зочив капітан одного корабля і казав витягнути на поклад.

ОКРАДЕНО ДЕРЖАВНІ КОРАБЛІ!

На ріці Гудсоні коло місцевости Пікскил стоїть на котвицях 164 великі торговельні кораблі, що є власности федеральної корабельної ради. Поліція дістала недавно вістку, що всі кораблі окрадено з дорогої обстанови. Вартість украдених предметів подають на близько пів міліона долярів. Поліція припускає, що злодії вкрали обстанову ще тоді, як ріка була вкрита кригою.

ВІСПА В КОНЕКТИКАТ.

В місті Ферфілд, в стейті Конектикат, найдено кілька случаїв віспи. Зогляду на те, що пару случаїв найдено серед шкільної молодежи, лікарські власти міста приказали нещепити усі діти. Коли проти сього зарядження підняся протест, лікарі думають замкнути всі школи в місті.

ЗУДАРЕННЯ АВТОМОБІЛЯ З ПОЇЗДОМ.

В місті Йонкерс, коло Нью Йорку, наїхав залізничий поїзд на автомобіль. В автомобілі сиділо тоді трое люди, і всі вони погинули на місци. Катастрофа случилася на перехрестю, над котрим нема рампи, а котре ще має ту недоговоду, що з нього не видно. залізниць, наближаючоїся за закрутом.

НОВЕ УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО У ВІДНІ

Дня 17. лютого с. р. завязалась у Відні організація „Українська Музична Громада", якої цілию є згуртувати фаховців і фахово студіюючих Українців з кождої области музики для плекання музичної освіти й несення їм моральної матеріяльної помочі. Членом звичайним може стати кождий Українець аби Українка, що фахово займається або студіює музику. Спомагаючим членом може стати той, хто зложить щорічно певну суму на річ організації. На загальних зборах „У. М. Г". вибрано отсей Виділ: голова Богдан Бережницький; І. містоголова Галя Левицький, П. Др. Я Селезінка; касієр. Степан Полянський; секретар Іван Орхимович; видільова Володимира Божейківна. До контрольної комісії: С. Дністрянська, В. Бандрівський, Лев Туркевич. „Українська Музична Громада" зачне небавком уладжувати музичні вечері-концерти, в яких будуть виступати члени зі своїм репертуаром.

ПОГОНЯ ЗА ПЕРЕДПОТОПНОЮ ЗВІРЮКОЮ.

З Буенос Айрес, в Аргентині, доносять, що виправа по передпотопового плезіозавра, зорганізовано начальником звіринця в Буенос Айрес, уже виробралася на пошукуванне потвори. На чолі експедиції стоїть аргентинський інжинер Фрей, а складається вона природників, мисливих, фотографів та газетярів.

БОЛЬШЕВИКИ СТРАТИЛИ 1,766,418 ЛЮДИЙ

ЛОНДОН, 20. марта. — Дж. Ламберт, ліберальний член палати громад, поставив сьогодня запит правительству, чи воно має які урядові інформації про те, що від жовтня, 1917, советські власти стратили в Росії 28 епископів. 1.215 священників. 6.755 учителів і професорів. 8.800 лікарів. 34.650 офіцирів. 260,000 жовнірів. 10.500 поліцаїв. 48.500 військових поліцаїв. 12.950 обшарників. 355.250 інтелігентів. 193.350 робітників. 815.000 селян. — разом 1.766.418 осіб. — і, якщо се правда, чи преміер має намір виступити в сій справі на конференції в Генуї.

Сесил Гармсворт. товариш міністра заграничних справ, заявив, що правительство не має інформацій про число осіб. страчених советськими властями.

ГОЛОДІВКА ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ У САМБОРІ

Уже десять місяців караються у самбірській тюрмі за пошмайську маніфестацію робітники з Борислава: Михайло Глинський, член окружної комісії професіональних союзів. Генрих Валь. Макс Бархаш, голова жидівських профіоіональних союзів у Бориславі. Адольф Лазарович, член союза гірників. Йосиф Швенк, Осія Гасман і „ Олександер Зводінський, члени гірничого союза.

Мимотого. що слідство проти них скінчене вже майже перед двома місяцями і від того часу акти лежать в прокураторії. досі акту обжалування вони не дістали.

Від кількох тижнів як оборонці так і вязні безнастанно домагаються доручення їм акту обжалування.

Вязні, що серед таких обставин вже не всилі жити, бо дослівно терплять і фізичні і моральні тортури в сій тюрмі, вхопились останнього середника ратунку: дня 26. лютого с. р. вони розпочали голодівку.

ДОБРА ОХОРОНА ДЛЯ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ДЕЛЄГАТІВ.

РИМ, столиця Італії, 27. марта. — Італійське правительство призначило півтора тисячі жандармів для охорони большевицької делєгації в Генуї.

УКРАЇНЦІ!

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ, ТОВАРИСТВА, БРАТСТВА, СЕСТРИЦТВА, ПАРОХІЇ, СІЧИ, СПІЛКИ, КЛЮБИ І ВСІ УКРАЇНЦІ И УКРАЇНКИ В АМЕРИЦІ:—

Поспішіться з довершенням і закінченнем Позички Національної Оборони!

Подбайте, щоби Позичка була довершена і перевершена найдальше до місяця!

Громади і товариства, котрі вже зложили свої записи, повинні тепер доложити, аби осягнути українську побіду!

Всі ті Українці й Українки, котрі зложили вже готівкою свої записи, повинні помозі ще доложити, але передівсім повинні допильнувати, аби ті, котрі підписали позичку, а досі ще готівкою не зложили, сейчас сповнили свій громадський обовязок. Бо є люди, котрі без спонуки нічого не зроблять.

Також повинні вони подбати і допильнувати, аби УКРАЇНСЬКІ БИЗНЕСМЕНИ, котрі роблять бизнеси межи Українцями, зложили свої записи на Позичку Національної Оборони і то без дальшої проволоки.

Байдужних сій справі треба пятнувати перед громадською думкою, бо дійсні патріоти лише ділами показують патріотизм.

Надія рідного краю не на тих, що богато говорять про патріотизм, але на тих, що все готові ділом доказати свій патріотизм.

МОСКОВСЬКИЙ БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ УРЯД МАЄ НЕБАРОМ ПРОГОЛОСИТИ КОНЕЦЬ КОМУНІЗМУ В РОСІЇ

БЕРЛІН, 27. марта. — Тутешня часопись „Монтагпост" одержала телєграму з Москви, яка сповіщає, що з виздом російської делєгації до Генуї буде оголошена в Росії проклямація большевицького уряду, в якій буде сказано, що комунізм в Росії скінчився, і буде запевнене для світа, що в Росії будуть наново признані і привернені права приватної власности.

Ся декларація не буде вповні згідна з домаганнем аліянтської Найвисшої Ради, яке вона висловила на конференції в Кан, у Франції, але буде до сього домагання дуже зближена.

Уряд в Росії на будуче оставить собі лише кілька важних галузий промислу, але приверне і буде охороняти приватні промислові підприємства.

Уряд буде винаймати фабрики приватним підприємцям і буде давати їм запоруки охорони.

Право посідання приватних власностий буде уталене на основі теперішнього посідання. Большевицький уряд не зложить приречень, що зверне сконфісковані посіпости попереднім власникам.

Також буде скасована цензура листів.

вала і де вона придучилася до анархістів-комуністів. З того

СТАНОВИЩЕ ЛОЙДА ДЖОРДЖА У СПРАВІ ГЕНУЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ЛОНДОН, 27. марта. — Преміер Лойд Джордж вернувся нині сюди з відпочинку в Валії і зараз відбув наради з поодинокими членами британського кабінету у справі міжнародньої економічної конференції в Генуї.

Завтра, у второк, буде конференція британського міністерського кабінету у сій справі, а на другий понеділок, 3. цвітня с. р., преміер Лойд Джордж появиться на сесії палати громад, яка має заявити своїм голосованнем, чи признає йому довіре у справі генуенської конференції, чи ні. Від висліду того голосования буде залежати, чи Лойд Джордж поїде до Генуї.

ПАЛАТА ЛОРДІВ ПРИНЯЛА БИЛ ПРО ІРЛЯНДСЬКУ ВІЛЬНУ ДЕРЖАВУ.

ЛОНДОН, 27. марта. — Палата лордів (висша палата британського парламенту) приняла нині в третьому читанню законопроект (бил) про установленше Ірляндської Вільної Держави.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ДЕЛЄГАЦІЯ В ДОРОЗІ ДО ГЕНУЇ.

МОСКВА, столиця Московщини, 27. марта. Московська большевицька делєгація на генуенську конференцію вийхала до Риги, столиці Латвії, де буде вижидати на запоруки від аліянтських і других держав на безпечний проїзд зелізницями через їх край до Генуї.

СПРАВА ЛІКАРСЬКОЇ ПОМОЧІ ДЛЯ РОСІЇ, УКРАЇНИ І СИБІРІ

БЕРЛІН, 27. марта. — Лікарська комісія Ліги Народів робить досліди, як спинити ширенне холери і тифу в Московщині, на Україні і на Сибірі.

З уваги, що Росія небаром має проголосити покінченне з комуністичним експериментом (досвідом) і світ хоче зблизитись до неї, мусить попереду подбати, щоб очистити її з недуг, аби загалом можна з нею навязати якінебудь безпосередні зносини.

Крім лікарської помочі для Росії робиться теж заходи, щоби здовж російської границі уставити квартану для відчищування російських емігрантів.

ПОХІД ЗАГРАНИЧНИХ КАПІТАЛІСТІВ НА МОСКОВЩИНУ Й УКРАЇНУ.

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 7. марта. — Група шведських капіталістів виготовила проект основання в Москві міжнародного банку, з основним капіталом в сумі 150 міліонів шведських корон, або 75 міліонів золотих рублів.

Сей міжнародній банк займеться фінансованнем збіжевих підприємств в Московщині і на Україні.

НА МІСЦЕ ЗАБОРОНЕНОЇ ГАЗЕТИ „УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА" У ВАРШАВІ ВИХОДИТЬ НОВИЙ ДНЕВНИК П. З. „НОВА ТРИБУНА".

ВАРШАВА, столиця Польщі, 15. марта. — На місце забороненого польським урядом дневника „Українська Трибуна" зачав виходити новий дневник під заголовком „Нова Трибуна".

Редактором нового дневника є д. ОЛЕКСАНДЕР САЛКОВСЬКИЙ, що був редактором „Української Трибуни".

Адреса тасама: Нови Свят 22, Варшава, Польща.

Передплатники, що заплатили за „Українську Трибуну", діставати-муть тепер „Нову Трибуну".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 58 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1108 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:
Three cents the copy.
One year ..... $ 7.00
Six months ..... $ 3.75
Three months ..... $ 2.00

Foreign and Jersey City Rates.
One year $10.00
Six months ..... $ 5.00
Three months ..... $ 2.75

ПЕРЕДПЛАТА.
Поодинокс число три центи.
На рік ..... $ 7.00
На пів року ..... $ 3.75
На три місяці ..... $ 2.00

В Джерзи Сіті і заграницею.
На рік $10.00
На пів року ..... $ 5.00
На три місяці ..... $ 2.75

Зміна адресу тому адресу платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

Всі відповідні реклямації не відповідаємо.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 58 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Крайна пора кінчити Позичку Національної Оборони!

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ, ТОВАРИСТВА І ГРОМАДЯНИ:— ПОДБАЙТЕ, ЩОБИ МОЖЛИВО ЯК НАЙСКОРШЕ ДОПОВНИТИ І ПЕРЕВЕРШИТИ 100,000-ну УКРАЇНСЬКУ ПОЗИЧКУ В АМЕРИЦІ!

НА СЛАВУ АМЕРИКАНСЬКИМ УКРАЇНЦЯМ І НА ПОБІДУ РІДНОМУ КРАЄВІ!

НЕ ВІРИЛА, АЖ ЗМІРИЛА.

Нюйорська газета „Ворлд" почала в неділю поміщувати ряд статий про большевицьку Росію. Статті ці звертають загальну увагу на себе, бо їх писала відома широко в Америці Ема Гольдман. Відома вона як неустрашима революціонерка. Родом вона з міста Ковна на Литві, побирала науку в Петрограді і в Кенігсбергу в Прусії, але скоро пристала до революційного руху і віддала йому всю свою працю. Розголосу набралася вона не в Росії, а в Америці, куди вона вчасно імігрувала і де вона прилучилася д оанархістів-комуністів. З того часу її знали в Америці як неустрашиму анархістичну бесідницю. Понад двайцять літ своєї праці посвятила вона ширенню анархістичних думок в Америці, попадаючи за се часто в ріжні клопоти. В 1893 році за промову до безробітних в Нью Йорку її арештовано, а потім засуджено на рік тюрми. В 1901. році поліція знов арештувала її разом з кількома другими анархістами, підозріваючи її за участь в атентаті на президента Злучених Держав МекКінлі, котрого убив Поляк Чолгош. Сим разом поліція не могла доказати її ніякої вини і була примушена випустити її на волю. Вибух світової війни знов зазначився жвавійшою діяльностю її групи. Коли Злучені Держави вступили до війни, Ема Гольдман не переставала голосити те, що вона голосила до того часу: що війна не ведеться за поширенне демократії по всему світі, а за маєткові інтереси горстки богачів, банкирів та мілітаристів. За те' арештовано її і засуджено на тюрму. Коли вона відсиділа кару, американський уряд постановив депортувати її з Америки як небажану чужинку. З огляду на те, що вона походила з Росії, її депортовано до Росії.

Московські большевики відразу оцінили вартість невмисної гостини такої визначної революціонерки. Ему Гольдман при візді до Росії витали спеціяльні делегати від большевицького уряду. Її дали зараз урядову службу. Описля вона нераз сповняла неодну почетну урядову роботу для московських комуністів. (Межи ничим вона розсліджувала жидівські погроми на Україні.) Комуністичні газети в Росії та поза Росією широко розписувалися про її виказки про большевицький уряд, а большевицькі урядові фотографи про всему світу розпускали фотографії, якто вона і другі анархісти, тепло убрані, їдуть радо з комуністами на „суботнік" (додаткова робота в суботу).

Аж від якогось часу почали доходити з Росії вісти про Ему Гольдман, які стояли в різкій противорічности з офіціяльними донесеннями большевицького уряду. Вісти ставали щораз частійші і щораз упертійші. Говорилося межи ничим, що Гольдман перестала вірити в большевицьку революцію і хоче покинути Росію. Большевицька преса зпершу їм перечила; навіть большевицькі агентські газети, видавані українською мовою, перемелювали ті заперечення. Нарешті в два роки від часу, як Гольдман відставлено до Росії, в суперечі большевицьким запереченням прийшла вістка з Естонії, що вона уже прибула тудн, покинувши Росію. Говорилося в донесеннях про її клопоти з найденнем нового притулювища; через довший час ні одна держава не хотіла дати її захисту, поки нарешті Швеція не згодилася приняти її.

Тепер Ема Гольдман лише свої враження про советську Росію. Коли возьметься під увагу її старший вік (її 53 роки), її великий досвід в революційній боротьбі, її безсумнівну непідкупність, її любов до правди без огляду на наслідки для себе, чому вона засвідчила цілим своїм життем, то ніхто не може заперечити великій вазі її думок про большевицьке правительство. Її уваги треба признавати тим цінійшими, що вона знає російську мову і могла власними ухами переконатися про популярність большевицького уряду в Росії та Україні. Вона побула в Росії два роки і мала хочкуди більше нагоди оглянути Росію, як всі ті знатоки російського большевизму, що опирають своє знанне на одній подорожі з Петрограда до Москви і назад. До того сповняючи ріжні урядові функції вона мала нагоду пізнати і самий уряд, з одного боку, а народ з другого.

Правда, її погляди про большевицький уряд можуть подекуди бути за острі тому, що вона яко анархістка противиться взагалі всякому урядовому примусови. Правда, бачивши терпіння свого жидівського народа, вона може деколи занадто рішучо осуджувати тих, котрих вона признає виновниками сих терпінь. Та все таки погляди Ема Гольдман про російський большевицький експеримент мусять бути цікавими для кождого, хто цікавиться долею сходньої Европи. Тому „Ворлдова" належиться подяка за його заходи коло поширення вражінь Ема Гольдман про большевицьку Росію. З ними ми постараємося запізнати близче наших читачів.

НЕПОВОДЖЕННЯ ПОЛЬЩІ.

Недопущенне до лондонської підготовної конференції. — Виключенне з міжнародного консорціюму для відбудования Росії. — Непотішаючі вигляди на генуенську конференцію.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

England's difficulty is Ireland's opportinity", — казали Ірляндці протягом своєї 600-літньої боротьби з Англією, використовуючи кожну нагоду, коли Англія попадала в скрутне становище. Цю саму засаду, але відповідно зміненну, повинні й ми прияти до арсеналу наших засобів національної боротьби. „Poland's difficulty is Ukraine's opportinity" — „Трудноші Польщі суть слушним часом і доброю нагодою для України"...

А Польща зазнає тепер дуже великих труднощів на полі міжнародньої політики. Цілий ряд прикрих неповоджень спіткав останніми часами польську дипломатію. І перше з тих неповоджень — це **недопущенне представників Польщі до участи в лондонській нараді, що має виробити програму для генуенської міжнародної конференції.**

Українське суспільство найлекше зрозуміє, чому Польщі так лежало на тім, щоб її представників допущено було до участи в тій нараді. Польські політики не робили з того таємниці, що їм за всяку ціну хотілося б усунути з програми генуенської конференції де-які слизькі справи, а передовсім **справу Східної Галичини.** Для того польські дипльомати намагалися на всі можливі прияви й мобілізували всіх своїх правдивих і мнимих приятелів.

Та не повелося! Старалися самі польські дипльомати Замойскі та Врублевскі в Парижі та Лондоні, старався „сам" Пуанкаре, старався й новоявлений польський приятель Бенеш (чехословацький міністер). І хоч подекуди тепер чуються голоси, що в дипльоматичнім поєдинку Пуанкаре-Лойд Джордж переможцем вийшов перший, проте в справі допущення Польщі до лондонської наради переможцем таки вийшов тем, Лойд Джердж. Він рішучо й гостро відхидив польські домагання — й польським дипльоматам тепер тільки зістається стояти здалека та облизуватись.

Ніхто ще з певністю нині не може сказати, чи включить лондонська нарада східно-галицьку справу в програму генуенської конференції. **Але вже той факт, що Польщі дали відкоша напередодні лондонської наради, показує, що в Генуї Польща не мати-ме доброї опінії.** Це дуже недобрий знак, що з Лондону так різко повівало зимним вітром на Варшаву. А „Poland's difficulty is Ukraine's opportinity"...

Ще гірша невдача спіткала Польщу в звязку з заложенням міжнародного консорціюма для відбудования Европи (фактично — для визиску бувшої Росії). Говорити тепер про дійсний характер і можливу працю сеї організації — річ передчасна, досить однак того, що цей міжнародний консорціюм безперечно відограє велику ролю в найблизчім розвитку подій на Сході Европи. Тим самим консорціюм мати-ме велике значіннє й для України, як Західної, так і Східної.

Отаж до складу цього консорціюм вже ввійшли з уділами по 20 мілл. англійських фунтів Великобританія, Франція, Італія, Німеччина та Бельгія. Крім того, до участи в консорціюм запрошено Злучені Держави Америки, Японію, Данію, Голяндію, Швайцарію й Чехословаччину.

А Польща? Невже забули про цю, державу геґрафічно найблизчу й матеріяльно та політично найбільш заінтересовану в тім, щоб брати участь у відбудові східно-европейських областей? Ні, про неї не забули, а, як каже парижський офіціозний „Тем" у вступній статті з дня 28. лютого:

„Польщу виключено з консорціюма для відбудови Росії наслідком виразного жадання англійської делегації, хоч Франція енергічно домагалася її включення"...

Знов той капостний зимний вітер із Лондону й знов польським політикам та промисловцям зістається тільки облизуватись при виді того, як чужостороннні гешефтярі, в тім числі й сусідні чехословацькі, збирати-муть сметанку з російських інтересів.

Заостренне ворожого становища Англії супроти Польщі саме в останнім часі дається легко зрозуміти. Можна бути ріжного погляду що до того, чи роля Польщі, як експонента французької політики на сході Европи вже скінчилась (думка „Укр. Прапору") чи ще не скінчилась. Але нема найменшого сумніву в тім, що **в інтересі Англії є те, щоб та роля якомога швидше скінчилась.** Европейська рівновага від моменту скінчення світової війни все ще нагадує похилену хату, яка оскільки може впасти. Франція своєю власною вагою тяжить над центральною та західною Европою, а через свого експонента-Польщу тяжить над Европою сходною. Для Англії, яка має свої власні інтереси в Европі, особливо-ж у східній її частині, такий стан річей щодалі стає все більше нестерпним. **Диктатурі Франції, принаймні в східно-европейських питаннях, мусить бути зроблений кінець.** У цім — корінь усіх останніх конфліктів між Англією та Францією, і в цім — причина загострення англійської ворожнечі до Польщі.

Полтічна рівновага в Европі мусить бути відбудована, й для цього Англія насамперед вибиває головну підпору зпід французьких ніг — Польщу. Европа також поділяється на сфери впливу: Західну й центральну частину Англія по-товариськи уступає Франції, але південну й східну частину вона хоче вернути собі. **А в такій концепції місця для великої та впливової Польщі немає. Польща в її етнографічних границях, Польща по лінію Керзона — ось максимум того, на що Англія може згодитися.**

Бувши до останнього часу досить пасивною під цим оглядом, Англія ніяк, коли проблема привернення нормальних відносин в Европі стала невідклично й крайно пекучою, починає проявляти більше активности також що до Польщі. Розуміється, активности чисто негативної, скерованої до можливого обмеження польського впливу й границь польської держави. Ця тенденція мусить особливо проявитися на генуенській конференції.

Наведені міркування є оперті на аналізі реальних відносин в Европі, кидають досить злобісне світло на згадані тут факти дворазового прогнання Польщі від столу міжнародньої політики. Чого може Польща сподіватися від Генуї, коли її вже тепер женуть і відмахуються від неї, як від докучливої осінньої мухи?...

Засада „Poland's difficulty is Ukraine's opportinity" може, таким чином, справдитися в цім випадку в блискучий спосіб. Питанне, чи дійде східно-галицька справа на порядок денний генуенської конференції, а коли дійде, то в якім напрямі вирішиться, — начеб-то починає вимагатись, і то на нашу користь. Звичайно, не треба нам все ставити на одну карту, бо це найбільш фальшива національна політика. Та коли уважніше придивитись до останніх неповоджень польської політики, таких прикрих і образливих, коли далі вдуматися в причини й підстави тих неповоджень, — то **мимоволі навертається певність, що для української справи, зокрема-ж для справи Східної Галичини, настає слушний час.**

І не в останній мірі від нас самих, від нашої дисціплінованости й єдности та від зручности наших відповідальних чинників буде залежати, чи ми той слушний час зуміємо в інтересі нашої справи використати.

Берлін, 1. березня.

Радянин.

К. Листівка.

НА БЛІДІМ ЛИСТКУ БЕРЕЗИ...

На бліднім листку берези
Спишу всі свої печалі, —
Вилію душу, вилію слези
Такі чисті, як берези
І кровані, як корали.

У найтонші сіточки
Я вберу свою задуму —
Я вберу в буйні букети
Думи мов анахорети
Одинокі серед суму...

І розсипаються рубіни
По бліднім листку берези, —
І неначе херувими
Все дітати-муть над ними
Мої радощі і слези...

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НАВІТЬ ВОРОГ ПРИЗНАЄ РОБОТУ ГАЛИЦЬКОГО УРЯДУ.

(Кореспонденція з Европи).

У львівській „Газеті Вечорній" з 11. лютого с. р. появилася статейка під наголовком: „Знаряди української пропаганди", в котрій таке пишеться: „Невтомима і одинока активна з поміж усіх петрушевичівських „секретаріятів" і урядівських секція пропаганди працює в спосіб достойний признання. В нитки обмотують столиці всіх европейських держав (не виключаючи навіть Варшави), а голос гомонить з численних органів пресових ріжних народів. Се доказує з одної сторони вину запопадливість сеї інституції, яка словом і письмом пропагує українську справу, а з другої сторони дивне легковаження чи нерозуміння наших (польських) закордонних урядів. Щоб спаралізувати українську пропаганду, яка працює брехнею і наклепами, вистарчить подати прилюдно правду. Нише подаємо спис часописів опанованих українською пропагандою і оголошуючих інформації пор українські справи а визначно протипольським характером: „Манчестер Гардіен" помістив в січни пять статтей які боронять Східно-Української справу, „Франкфуртер Цайтунг" (27./1.) помістила вступну статтю др. М. Лозинського, яку передрукував „Прагер Тагеблят" (29/1.), „Ілъ Секоло" (Медиолян, 16/1.) в статті „Ля Галіція Оріентале" боронить Східно-галицької державної концепції, „Ное Фрае Прессе" відкрила свої сторінки гостинно для д-ра Назарука, який сповняє роляо уповаженого для пропаганди, югославянський „Обзор" (21/1.) помістив протест уряду Петрушевича проти польсько-чеського договору, а також (26./1.) інтервю з представником укр. пресової агенції п. н. „Поляці і Українці", „Народна Політіка" дала в останнім часі аж три статті в сій справі, „Слободнй Дом" (23/1.) приносить статтю п. н.: „Правно-державне становище Східної Галичини", „Католицкі Ліст" (31/1.) передрукове за „Укр. Прапором" статтю п. н. „Польсько-українські відносини", „Вінер Міттаг" (11. і 12. січня) приносить статтю „До розвязки східно-европейської проблеми", полемічну Поленеку, підписану бундучо: Dr. Kost Lewickyj, Staatssekretaar fuer Aessers der Westukrainischen Republik.

„Ось вязанку зібрана зрештою доволі прінагідно. Більшість з поміж наведених часописів займає впрочім поправне становище супроти Польщі і тільки завдяки абсолютного незнання правди трафила до них українська пропаганда. А ся обставина не приносить чести нашим представникам серед чужих."

Кождий Українець знає ціну польських похвал і розуміє їх справдішну ціль. Він знає, що ляцький газетяр такий лютий, що зі шкіри вилазить на саму згадку, що ще існує Галицький Уряд, що сей уряд боронить своєї справи перед трибуналом опінії світа і демаскує польську тактіку на українським населенню Східної Галичини. Особливо коле в печінки ляцьких брехунів пропагандистична діяльність Уповноваженого Галицького Уряду д-ра О. Назарука і тої секції.

Та є ще оден момент, який зокрема підчеркує ляцький газетяр з „Газети Вечорної", а саме, що бідний Галицький Уряд, який дихає жертвами американських земляків з очевидним успіхом поборює пропаганду ляцьких завойовників. Подумати тільки, що польська пропаганда є вивінувана мілярдовими фондами польського уряду, що до її розпорядимости стоїть цілий польський дерджавний апарат в краю і за кордоном, кротекція Франції, звязки польської аристократії і .... З другогож боку противником польської пропаганди являється бідний на матеріяльні засоби Галицький Уряд поневоленої країни, Уряд якого члени на пів році і голодні **запрацьовують на смерть** і з тривогою думають про завтрішний день, чи американські земляки далі допоможуть.

Нехай кождий американський земляк тільки вдумається в се а зрозуміє, який обовязок лежить на ньому супроти будучини Галицької Землі. Кождий доляр, який він дає Галицькому Урядови — се стріла в груди польського завойовника, се щерба в ляцькому ярмі, в якім мучиться Галичина. Чим більше буде допомоги, тим скорше пропаде ляцьке ярмо.

ПОХОРОН ІВАНА КИВЕЛЮКА У ЛЬВОВІ.

ДВАЙЦЯТЬ ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ ВЗЯЛО УЧАСТЬ В ПОХОРОНІ.

Похорон пок. Івана Кивелюка перемінився у величаву національну манифестацію. Можна сміло сказати, що від часу похорону найбільшого сина Галицької землі Івана Франка, Львів не бачив нічого подібного. В суботу, дня 4. марта с. р. головними уличками столиці нашого краю перейшло понад 20 тисяч народу.

Похоронні торжества розпочались в пятницю, дня 3. марта с. р. О год. 6. вечером в домі жалоби при ул. Сапіги 2. відправлено пайжалу, після чого перенесено тлінні останки Покійника до катедри св. Юра. В суботу о годині 10. рано відправлено торжественну Службу Божу враз з похоронними відправами. Властивий похорон розпочався о год. 3. пополудні.

В ЮРІ.

Ще далеко до 3. год. до церкви св. Юра на площу перед катедрою і митрополичою палатою та на величезній Святоюрській площі почали збиратись непереглядні маси народу. Важко було протиснутися. Здовж ул. Міцкевича уставилися школи і пластові організації. Подвірє перед церквою заняли в першу чергу чільні представники політичних організацій, культурно-освітних товариств та економічно-фінансових установ.

Зараз після 3. год. з церкви залунала заупокійна пісня „Со святими упокой" і з церковних притворів ринула хвиля народу. Описля вийшло духовенство з о. мітратом Білецьким на чолі в окруженню капітульних крилошан і прелатів оо. Войнаровського, Пясецького, Яцкевича і Бобикевича. Серед духовенства в числі понад 30 замітили ми і священиків споза Львова. Винесено трумну і установлено перед приворітним рундуком.

На рундуні зявилася постать о. пралата Л. КУНИЦЬКОГО і з його уст ринули слова, що як скрівавлені цвіти посипались на трумну Покійного. З глибин наболілої душі говорив о. Куницький про залізний характер Покійного, про Його любов і відданість для рідної землі, для скрівавленої країни, для вискуваного і гнобленого народу. „Покійний — говорив бесідник — син Скалатщини, син тієї землі, котру вмивають води Збруча, А та річка обома своїми берегами пливе українською землею. І як міг Він, син тієї землі згодитись; навіть в думці допустити, що та річка стала символом українського роздягнання, символом роздертя народу. Колиж згадав бесідник про дрібні сироти; коли підніс, що сльози сиріт впадуть на спричинників смерти неповинної людини, многим приявним сдьози закрутились в очах. Покійний їшов чесно крізь життє; простим шляхом змагав до оконечної мети безкомісовими засобами. Вмер з тим глибоким переєдіненнем, що кривди не зробив нікому, хоч самий зазнав її чимало.

Після того обединаний мужеський хор („Бандурист" й театру) відспівав похоронний марш: „Ви жертвою в бою".

З черги промовив з балькону митрополичої палати в імени Української Національної Ради і „Народнього Комітету" судя ВОЛОДИМИР ЦЕЛЕВИЧ. Він підніс великі заслуги Покійного яко політичного організатора Копичинщини, соймового посла, члена Краєвого Виділу, голови політичного товариства „Народня Рада", заступника голови „Народнього Комітету" і заступника голови Української Національної Ради. Згадав теж всі переходи переслідувань, які впали на Покійного з боку польської влади; часи Баранова, Домбя і пробування в тюремних мурах на Ховнича і Баторія. Закінчив висловом пересвідчення, що помять Покійного буде вічною, що думки і терпіння, які Він переніс, поставили Йому нерукотворний памятник в наших серцях.

Хор відспівав: „Ой, Морозе, Морозенку".

ПОХІД.

Була 4. год., коли тисячні лави ринули на площу св. Юра. Негайно сформувався взірцевий похід. На чолі їшла церковна процесія, за нею школи, описля дівочі пластові організації, за ними чвірками українське студентство, хлопячі пластові організації з прапором, товариства („Міщанське Братство", „Зоря" і т. д.), комбінований мужеський хор в числі 60 співаків; після того ступали представники політичних організацій з др. В. Бачинським на чолі, репрезентанти преси, науки й мистецтва, відпоручники дніпрянської еміграції, заступники і члени культурно-освітних товариств й економічно-фінансових інституцій та висланці провінції; описля їшов хор богословів а за ним духовенство; аж тепер повагом їхала каравана в окруженню пластунів, що повнили почетну службу по обох боках каравани; зараз за трумною їшло трое дрібних сиріт, брат покійного, др. Степан Федак та непереглядна маса народу. Військові знавці оцінювали учасників жалібного походу на більше як 20 тисяч осіб.

НА УЛИЦЯХ МІСТА.

Похід вступив на ул. Міцкевича і коли його початок досягнув соймового будинку (тепер польського університету?!) конець його губився на святоюрськім подвірю. Співали на переміну оба хори. Всюди ставали товпи прохожих, приглядаючись походови. Тут і там падали слова здивования і подиву; чулись голоси, що подібного похорону ще не бачили.

Жалібний похід перейшов через ул. Міцкевича, попід соймовий будинок, ул. Третього Мая і через пл. св. Духа попри костел оо. Єзуїтів вийшов на Ринок.

Тут з балькону „Просвіти" промовив імеием тов. „Просвіта" др. ІВАН БРИК, підносячи заслуги Покійника коло тов. „Просвіти" і на просвітному полі взагалі. Його голос могутньо лунав з цеї остої просвітнього руху; западав в душі тисячів і стелився з львівським ринком, звіщуючи, що не стало в живих одного з кращих синів Галицької Землі.

Відтам ул. Руською, попри будинок намісництва похід звернув на ул. Личаківську і в супроводі жалібних похоронних пісень попрямував на Личаківський цвинтар.

НА ЛИЧАКІВСЬКИМ ЦВИНТАРІ.

Була вже 7. година, западала ніч, коли похоронний похід знайшовся на Личаківськім цвинтарі. Вода і грязь на ул. св. Петра а таючі маси снігу на самім цвинтарю не відстрашали тисячок українських громадян і громадянок від участи в останній прислузі Покійному. Водночас дорогою наблизився врешті похід до свіжої могили. Прозвучали останні акорди зворушливого похоронного співу і над домовиною Покійного пронеслись останні прощальні слова.

Перший промовив дир. ГАЛУЩИНСЬКИЙ іменем культурно освітних товариств і товаришів з тюрми. В промові підніс невмірущість людського змагання, чарівну силу великих характерів, які не знають подвійної моралі, подвійної житєвої бухгалтерії, які знають тільки доконечний ідеал і до нього змагають не дивлячись на ніякі перепони. До таких хрустальних характерів належав Покійник.

Описля промовили ще представник молоді, один з бюрових товаришів б. краєвого виділу і представник Гуситинщини.

Пізним вечером, около 8. год. покинули останні учасники сумного обряду цвинтар, де свіжа могила Покійного збільшила ряди могил народніх дівчин, котрих память жити-ме вічно в серцях вдячного грядучого покоління.

УКРАЇНСЬКІ ІМІГРАНТИ І ІМІГРАНТКИ!

ЯК ХОЧЕТЕ ОБЕЗПЕЧИТИ СЕБЕ АБО РОДИНУ НА СЛУЧАЙ СМЕРТИ, КАЛІЦТВА АБО ХОРОБИ, І БУТИ ПЕВНИМИ, ЗАПОМОГИ НА СЛУЧАЙ НЕЩАСТЯ, — ПРИСТУПАЙТЕ ДО НАЙСТАРШОЇ, НАЙБІЛЬШОЇ ТА НАЙБОГАТШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТИ О. ВАСИЛЯ ДАВИДЯКА.

Сторінка з недавної галицької минувшости.

(Від власного кореспондента).

„Як промовив Олесницький,
А потому Могильницький,
А потому Давидяк, —
То наш Русин геть розмяк
І говорить: Таких нам шліть
По два, по три в кождий повіт..."

Сі слова знаходяться в політичній поемі Івана Франка п. н. „Мандрівка Русина з бідою", написаній з початком 1890-их років на тлі тодішніх відносин Русин, мандруючи з бідою по цілій Галичині, заїхав до Стрия і тут попав на народне віче. Вражіннє, яке на нього зробило те віче, описане власне в висше наведених словах поеми.

Зі згаданих в поемі імен — **др. Евген Олесницький**, один з найвизначнійших українських діячів у Галичині від початку 1890-их років, посол до галицького сойму і австрійського парляменту, і **др. Андроник Могильницький** (син поета о. Антона Могильницького, автора поеми „Скит Малявський"), так само відомий діяч, посол до галицького сойму, — вже давнійше лягли в могилу; тепер номер третій, **о. Василь Давидяк.**

Вже те, що його ім'я знайшло місце в Франковій поемі, свідчить, що в той час був він визначним діячем.

Правда, не був він діячем у українському напрямку, як згадані в поемі Олесницький і Могильницький, тільки належав до напрямку **москвофільського.** Одначе в ті часи граничні лінії між обома напрямками в **практичній** громадській діяльности так затиралися, як се власне бачимо в Франковій поемі. Промови представників обох напрямків роблять на Русина **суцільне** вражіннє і він бажає собі, щоб таких діячів було хоч два-три в кождім повіті.

В перших роках переписки між Драгомановом і Павликом, в половині 1870-их років, Павлик, повідляючи Драгоманова про успіхи радикальної пропаганди між українською студентською молодю у Львові, згадує про студента теольогії Василя Давидяка, селянського сина, який відзначається талановитістю і народолюбним серцем.

Та дальший духовий розвиток Давидяка свідчить, що пропаганда радикальних ідей не зробила на нього такого впливу, який уявлявся Павликови. Давидяк остав ціле життє тим, чим зробило його тодішнє окруженне греко-католицької духовної семінарії у Львові, — **москвофілом.**

Дивна мішанина — тодішнє галицьке москвофільство!

Безперечно його основним мотивом була любов до рідного народу, бажанне підняти його з того пониженння, в якім він знаходився від століть під польською владою, яка не змінилася й тоді, коли Галичина знід Польщі перейшла під Австрію, й особливо розцвіла на ново після конституційної перебудови Австрії, коли українську Галичину злучено з польськими землями, набутими Австрією, в „королівство Галичини й Володимиріо з великим князівством Краківським і князівством Освєцімським і Заторським" і так утворено велику автономну провінцію, яка являлася неначе сурогатом польської держави.

Український нарід Галичини жив у поневоленню, темноті й пониженню .Поляки мали аристократію, — він її не мав. Поляки мали численну інтелігенцію, — в нього її не було. Поляки мали богату літературу — галицько-українська література тільки що народжувалася. Дякуючи всему тому, що мали Поляки і чого не було в Українців, Поляки стали політичною силою в Австрії, — український нарід остав майже тим, чим був під Польщею.

Якже підняти свій нарід з такого стану, зрівняти його з иншими народами? Утворити свою аристократію, свою інтелігенцію, свою літературу, здобути політичну силу, — „заки сонце зайде, роса очи вість".

При тім не можна було творити инакше, як тільки маючи за основу народню масу, творити на демократичних основах, — а та невеличка громада переважно духовної інтелігенції, під проводом митрополита й єпископів, все таки була вихована в тодішнім дусі аристократизму.

На тлі відносин зродилася ідея москвофільства, під впливом московської славянофільської пропаганди, яка вже в 1840-их роках захопила була гурток галицько-української інтелігенції під проводом історика Дениса Зубрицького, що в своїх листах до славянофіла Погодіна підписувався „отаманом Погодінської колонії".

На що творити, коли ми маємо все готове? Недалеко на сході, за Збручем, починається „велика й могуча руська держава": там є й руський цар і руська аристократія і руська інтелігенція і руська література. Ми-ж часть того руського народу і можемо все взяти від нього. А в слушний час він прийде і відволить нас від австрійсько-польського ярма.

Ще один момент треба зазначити. Поляки мали свою блискучу історію, свої блискучі і історичні традиції, які загрівали тогочасне покоління до боротьби за відзискання незалежности.

А деж наша історія, історія галицько-українського народу, де наші історичні традиції? Вони перенеслися з Київа й Галича до Москви, і нам треба туди йти, коли не хочемо остати безісторичними безбатченками. Так розуміла історію та галицько-українська інтелігенція, яка дала почин і давала силу москвофільському напрямкови в Галичині.

Та се все була теорія. А практика? Треба було просвічати темного селянина, творити літературну мову для його культурних потреб і обороняти серед австрійських державних відносин перед польським натиском. Сі задачі стояли перед цілою галицько-українською інтелігенцією без різниці напрямків і вся вона старалася сповняти їх як уміла. Літературна мова українського і москвофільського напрямку в перших початках не дуже різнилася від себе. Радикальні політичні й соціяльні ідеї, серед австрійської дійсности, не могли розцвісти буйнійше, — тим більше, що польська адміністрація користала з кождої такої нагоди, щоби представити всі змагання галицьких Українців як „анархізм" і давити їх ім'я державних інтересів. Проти пдновлення, яке приносило польське політичне панування, оборонялися одна напрямки єдиним фронтом.

В 1860-их, 1870-их і 1880-их роках бачимо, як „народовці" (так цазивалася український напрям) і „москвофіли" йдуть одним фронтом не тільки в політиці (при чім провід спочував у руках москвофілів), але спільно закладають також культурні й економічні товариства. Правда, варилися там, розходилися, закладала кожда група своє нове товариство, коли вийшла зі старого, одначе все те було тільки що в процесі творення.

Різким поворотом у політиці була польсько-українська угода в 1890 р., де контрагентом з українського боку були тільки народовці. Але й тепер сей поділ на дві національні групи затирався тим, що коли народовці були за угоду, то проти угоди були не тільки москвофіли, але й українські радикали. Коли-ж Поляки, своїм звичаєм, угоди не сповняли, відступила від неї також більшість народовців під проводом Романчука, а остала при ній тільки меншість під проводом Барвінського.

Знов утворився один протипольський фронт: опозиційні народовці, радикали й москвофіли, — фронт, який вдержався аж до перших виборів до австрійського парляменту на основі загального, рівного, безпосереднього і тайного голосування в 1907 р. Прим. в 1897 р., для виборів до парляменту, утворено навіть спільний виборчий народовсько-москвофільський комітет. Як характерично подробицю цікаво зазначити, що під відозвами комітету в народовській пресі на першім місци підписувалися члени комітету народовці, на другім москвофіли, в москвофільській пресі — навпаки.

В поборюванню угоди з 1890 р. й утворенню протипольського фронту з народовців і москвофілів відіграв велику роль нож. Евген Олесницький, тодї молодий адвокат у Стрию, який мав уже за собою заслуги як юрист, публіцист, знавець літератури (перекладав чимало чужомовних творів, при тім також такі, як „Циганський барон", „Корнвільські дзвони" і т. п. для ужитку української сцени) і знаменитий бесідник.

Висше наведені слова Франкової поеми й описують сцену з такого народовсько-москвофільського віча в Стрию.

Давидяк, про якого ми висше згадали як про студента теольогії, став тимчасом священиком і після звичайної манівцями молодих священиків по сотрудництвах осів на парохії в **Тухлі** в стрийських горах.

В той час, до якого відноситься Франкова поема, належав він уже до передових діячів москвофільського напрямку, особливо здобув собі славу як знаменитий бесідник. Володів він знаменито галицькою простонародною мовою, якої вражінне пускали тільки елементи специфічно москвофільського „язичія".

В Стрийщині він був властиво головною політичною фігурою, а молодий адвокат Олесницький тільки починав свою діяльність.

На сих двох людях можна було слідити, як бере перевагу українство над москвофільством а може тільки московофільська інтелігент над сільським. Для повістяра була би се цікава тема.

Українство в Галичині росло, а москвофільство падало.

Рівночасно в Стрийщині ріс Олесницький і меншав Давидяк.

Та ще при згаданих виборах до австрійського парляменту в 1907 р. знайшлися вони оба **побіч** себе. В двомандатовім окрузі, до якого належала Стрийщина, на один мандат кандидував Олесницький, на другий Давидяк. Щоб поставити обі українські кандидатури, на се українська національно-демократична партія, між ин. під впливом. Олесницького, не пішла.

Так в 1907 р. Давидяк, маючи вже 57-ий рік життя, перший раз став послом до парляменту.

Перед тим виступав він кілька разів як кандидат, але все безуспішно. При попередніх виборчім законі (поділ громадян на соціяльні групи, так зв. „курії", і двостепенні вибори в селянській курії) послами з сільських округів в українській Галичині виходили переважно польські поміщики або урядовці, далі кількох урядовців Українців, які обовязувалися вести угодову політику і тільки на незначне число опозиційних народовців, радикалів і москвофілів. Найвизначнійші діячі народовського, радикального і москвофільського напрямку кандидували безвиглядно, тільки на те, щоби згуртувати кругом своєї кандидатури опозиційну українську народню масу.

Так і Давидяк — як сказано увійшов до парляменту аж в 1907 р.

Тимчасом оба національні напрями серед українського народу в Галичині відбивали свої кристалізаційні еволюції.

Український напрям відбув її значно швидше. Вже в 20-те століття вступив він під прапором української соборности і державности.

Кілька років пізнійше відбув анальогічну еволюцію й москвофільський напрям. Соборність і державність усіх „руських" земель і московська мова й культура як мова й культура всіх „руських" племен, — отсе ідеольогічний вислів сеї еволюції. В приміненню до галицьких відносин означало се **уживанне московської мови** (замість дотепершньої мішанини з церковно-славянських, московських і галицьких елементів) в партійній літературі і **безпощадна війна з українством,** хоч-би в союзі з Поляками.

Москвофіли старшого покоління були тільки в теорії „русскіе"; в практиці вони оставали Галичанами, обмеженими на свою тіснійшу батьківщину (те саме треба сказати до певної міри про старше покоління народовців, між якими в практиці також переважали „Галичани"). Москвофільську боротьбу вважали вони **домашньою справою** українського народу в Галичині, бережучи єдности проти польського фронту. Вони раділи кождим новим національним здобутком (школи, політичні, просвітні, господарські організації, виборчі успіхи і т. д.) у боротьбі проти Поляків, — ведучи проти його українського характеру тільки внутрішню війну. Прим. москвофіл старшого покоління не сказав би, що не треба української школи, тільки наріках на те, що в ній заводять українську мову (замість специфічно галицької), фонетичний правопис (замість „святої" етимольогії); так само не пішов би при виборах проти українського кандидата за польським.

Молоде покоління москвофілів перестушло через принцип однодільного і протидільського фронту і прогосподсило: „все добре, що веде до знищення українства.

І цікава річ: при різкім поділі на „старих" і „молодих" сю тактику нищення українства при помочи Поляків присвоїли собі обі москвофільські групи.

В боротьбі між обома москвофільськими групами Давидяк опинився в таборі „старих" і як визначний діяч був одним з тих, якого „молоді" поборювали — найбрудніїшими способами.

При нових виборах до австрійського парляменту в 1911 р. він уже провалився в Стрийщині; оба мандати здобули українські кандидати.

Тоді, можна сказати, й закінчилася його політична і по части взагалі громадянська діяльність. Знеохочений, недужий, він перенісся на парохію при Успенській церкві у Львові, де й дожив свого віку.

Після того, як в 1915 р. московська окупація уступила зі Львова і прийшла назад австрійська влада, мав ще процес перед військовим судом за „прихильність до ворожої держави", одначе суд виправдав його.

Помер у Львові 10. лютого с. р. на 72-им році життя.

На його похороні ще раз — мабуть останній — віджили на хвильку ті часи, про які говорять слова Франкової поеми. Над його могилою промовляли **Українці** о: Лев Куницький і др. Ярослав Олесницький і **москвофіли** др. Лев Алексевич і др. Марієн Глушкевич.

Прага, 22. лютого, 1922.

Др. Михайло Лозинський.

НА УКРАТНУ

Часто відїздячої великі кораблі

RED STAR LINE

ВПРОСТ ДО ЛІБАВИ

Великі вигідні кораблі. Добрий сорч і доволі. Богато особних кабін. Чемна обслуга, яка говорить Вашою мовою.

AMERICAN LINE

ВОДНА ДОРОГА НА УКРАЇНУ ЧЕРЕЗ ГАМБУРГ

Регулярно відїздячоть

MONGOLIA MANCHURIA
ST. PAUL MINNEKAHDA
(лише 3-тя клясa)

WHITE STAR

ДО ЧЕРБО І САВТГЕМПТОН

Близькі сполучення з портами на Україну

MAJESTIC (56.000 ton)

Найбільший корабель в світі.

OLYMPIC (45.000 ton)
HOMERIC (34.000 ton)

ДУЖЕ ГАРНІ УРЯДЖЕННЯ ДЛЯ ПАСАЖИРІВ ТРЕТОЇ КЛЯСИ.

За замовленнями удавайтесь до:

PASSENGER DEPARTMENT,
No. 1 Broadway, New York
або місцевих агентів.

NORTH GERMAN LLOYD

Дво-шрубові кораблі

ДО СХІД. ГАЛИЧИНИ

в кабінах або 3. клясою

NEW YORK — BREMEN

S. S. Seydlitz.....12. цвітня
S. S. Hannover.....26. цвітня
S. S. Yorck.....10. мая
і що другу середу.

Знаменита обслуга. В 3-тій клясі вигідно замикаючися покої з 2, 4 і 6 ліжками. По ближші інформації голоситься до котрого небудь льокального агента або

NORTH GERMAN LLOYD
18 PEARL ST., NEW YORK

Читайте українські книжки і газети, бо часте читане веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок "SVOBODA",
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ЗАЧНІТЬ ТЕПЕР КУПУВАТИ

MAGNOLIA

і

STAR MILK

І ЩАДІТЬ ПРЕМІЙОВІ КАРТКИ НА ЦІННІ ПРЕМІЇ

Пішайте на котру небудь адресу на противній сторонї премійової картки по ілюстровану премійову листу.

„Випливтиться щадити премійові картки".

ЩО СКАЗАВ БІСМАРК У ФОНОГРАФ?

Трийцять пять років минає з часу, як зроблено мабуть найцікавішу фонографічну знімку: знимку з промови Бісмарка. Було се так: В 1884. р. переслав Едісон окремим відпорученном свій перший фонограф в Німеччину як дарунок для німецького цісаря та Бісмарка. Був се один з тих перших приладів, що дійствували ще при помочи мосяжного кружочка, обгорненого станіолем. Бісмарк вигласив в день своїх уродин — дня 1. квітня 1886. р. — у той фонограф коротку промову та запорядив, що скринку, в яку замкнено кружочок з промовою, вільно отворити щойно за двайцять років. Отож в році 1906. управа замку у Фрідріхсруге велїла добути кружочок зі скринки та відповідно до технічних уділшень перевести зміст промови на восковий звій.

Зміст промови, що її почули з фонографу, був такий:

„Державність, ведена людьми жадливими новостий (novarum, rerum cupidi) **та бесідниками, в яких видатнійше ніж у інших проявляється талант обріхувати нерозумні маси, не виявляє ніколи спокійного розвитку.** Той розвиток не вспіли захопити собою відразу такі тяжкі маси як державне громадянство без шкоди для їх організму. Неповоротні маси, якими є великі нації в їх життю та розвитку, можуть розвиватись тільки дуже поволи, бо шляхи, що ними вони йдуть на зустріч неминій будучині, не є вимощені гладкими плитами. Кожде велике державне громадянство, в якого нема розумно відпорного впливу маючих та інтелігентних кінців, мусить виявити у своїм натуальном розвитку сю надмірну скорість, що подібно до французька революція тороцить основи держави. А й Росія на випадок, якщо там колись наставби новий державний лад, не повернула би вже до абсолютизму тільки тоді, **якби змагала до свободи повільно, крок за кроком.** Захланні елементи мають все за собою перевагу більшости широких мас. Тимто побажати-б треба саме в інтересі сих мас, **щоб до сеї переваги доходили вони не заскоро й не руйнуючи основ держави.** Коликже се останнє всетаки наступить, то історичний хід подій виказує за короткий час з правила **поворот до диктатури, до насильства й абсолютизму.** Се так тому, що конець-кінців і широкі маси бажають упорядкованих відносин, а хоч і не хочуть розуміти сього згори, то **переконуються про те наслідком ріжних аргументів сили".**

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

? ВИ ТАКОЖ ?

ВИБИРАЄТЕСЯ ДО КРАЮ,

щоби стати там до весняної роботи і святкувати Великдень разом з родиною? Забезпечіть собі місце на добрім, скорім шифі. — За шифкартою пишіть:

BOSAK STATE BANK
Scranton, Pa.

Памятайте, щоби вчас вислати поміч родині на Великодні свята. Гроші переслідаємо до краю скоро, безпечно, по найдешевшій ціні. — Перепроваджуємо всякі старокраєві правні і нотаріяльні справи. Ваш заощаджений гріш можете безпечно і на добрий процент зложити в

BOSAK STATE BANK
Scranton, Pa.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ

МОСКОВСЬКИЙ ГОРОД

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповіданне з другої половини 17-сотих років

(Продовженне).

(32)

Петро загадав також зараз таки зробити лад з млакою кругом города. Загадав спустити з неї воду, щоби лїс був приступінший, та щоби мож було через лїс попромощувати ріжних напрямах дороги з города в степ і будучі поля поселенців. Пятьдесять пар рук боложби вистало, щоби в одним дни розметати гать, що здержувала відлив води в яр, та щоби й сам яр поглубити для збільшення спаду і прискорення відпливу води. Він знов скликав людий на майдан, розповів, у чім діло і зажадав, щоби вийшло до роботи, зразу пятьдесять людий. По яких двох-трех годинах переміни лаб їх друть пятдесятки і роботи би до полудня. З полудня могли би знов чергуватися дві або й три пятдесятки.

Се домаганне було як би кождим засторченим в гніздо шершенів.

— Ми ледви спаслися від панщини дома і від панщини тут, під москалем! — скрикнув один. — Дайте видихатися!

— Гарна річ! — воркотів другий. — На Запорожу золота свобода, розказували нам дома, а тут, самі Запорожці заводять панщину... Бачу, хлопа всюди мають позащо... Лїпше вертати... Там бодай знаю, що мій, пан є паном...

— Люди добрі! — втикомирював Петро. — Якаж се панщина?! Ся робота для вас-самих! Ви будете мати свій власний город, свій власний лїс, свій власний став, свій власний млак, свої власні поля, свої власні ліси, свої власні сади, свої власні пасіки, свої власні стада, свої власні отари, свої власні табуни, свої власні стайні, свої власні обори, свої власні стодоли, свої власні клуні, свої власні хати, свої власні...

— Так казали, — крикнув один — моєму батькови москалі, женучи його копати лінії й канали. Батько, як пішов рити ті канали та сипати греблі, так і не вернув... Пропав мій батько в каналах, то пропаду і я, як піду... Було ще не випускати моїх скалів. Було їм дати ту роботу!

Сим упором люди Петра неваби як розізлили.

— Люди! — поясняв. — Як же тут лишатеся, то чейже кождому з вас потрібний сухий лїс. Чи се велика буде вигода, як у котрого з вас буде поле ось там за лїсом, виїздити з города одною одноєнкою дорогою і відтак кружляти кілька верст... ще й поперек яру? Чейже лїпше промостити крізь лїс пару доріг на всі сторони, щоби мож було скоро дібратися в поле й назад... А до ріки на рибу! Дорога з города з сеї на боку ріки з того. Заки від сего боку зробиш половину дороги, там боком зайдеш, спіймаеш рибу і вернеш назад. А ся готова дорога! Нею пройдеш тільо тоді, як була довга посуха, приміром, тепер. Дощі деремінять її в багно.

— Спускати млаку нехай ідуть ті, у котрих поле далеко від готової дороги, — замічив один, котрому жереб признав пайку степу при готовій одній дорозі.

— Або я знаю, чи та дорога, котру покладете крізь лїс, вийде саме на моє поле? — додав другий. — Може вийде на поле мого сусіда, ще на добавок клятого ворога мого? Маю я тріснути з досади, дивлячися, що він його хати на його поле сяжень близше, ніж від моєї на моє, хоч не робив більше ніж свою пайку, ще житє їздити навкруги, шість верст більше... ще й поперек яру!

Третий заголосив:

— Я дістав хату на краю города, під самим лїсом. Саме в тім місци шмат лїса сухий. Приприає до мого обійста. Більше сухого лїса мені не треба. Я не буду робити панщини для моїх сусідів... осушувати лїс не для себе, а для них. Дадше колька в їх бік!

Петрови не стало терпцю.

— Гони до осаули! — крикнув до свого чури. — Нехай заграє скличе половину моєї сотні.

Полусотня прийшла. Козаки взяли заступи і инше знаряддє, та співаючи пішли розмітувати греблю. До полудня з греблі вже не було сліду і шмат яру погублили на які дві пяди, що зистало, щоби запевнити відплив потрібний до цілковитого осушення лїса.

Петро ще зарядив вибір громадської старшини, щоби празила новою оселию. З сим не повезло йому таксамо, як з осушуванием лїса. Тут були люди з усїх усюдів... з ріжних місцевостий, та ріжних сторін світа, одному. Кождий, або сам думав стати старшиною, а ні, то бодай не хотів допустити до того, щоби ним став хтось, що разом з ним прийшов з його власної громади.

— Чому ти маеш бути ліпший ніж я, коли ми оба птахи з одного гнізда?!

Як стали сваритися, Петро махнув на вибір рукою і оповістив:

— Старшину виберете собі з весною, аж пізнаете один одного і зжинетеся в одну громаду. До тої пори громадою буде правити старшина сотні, яка тут лишиться під наказним сотником. Як сотник Калинич подужає, то-він возьме управу в свої руки. Як би відходив, то зарядить, що треба.

Не було се до вподоби, деяким, що мали охоту бути старшинами. Але ім се не помогло. Щоби так було, як зарядив Петро, пильнували полишені ним козаки. Коли так-же зорудував се, що в новій осели було потрібне, Петро зібрав свою сотню і вирушив з Половецького городища. Що вертав до Січи, в осели не казав нікому. По дорозі вступив до полковника. Сей вже знав дуже добре, що сталося. Зараз, як тільо в дибах знайшовся послідний москаль, син полковника з обома його чабанами і чабанами Батюка вернули домів. Вони розказали про все, що бачили і що кождий з них сам робив. Полковник ще лиш того не знав, яка судьба постигла полонених москалів. Петро розповів се, що зробив з москалями, та що перед відїздом з оселі зарядив, щоби був лад.

Полковник одобрив всі тимчасові заряджения Петра. Щоби, позмозі, як найбільше затерти слід участи Січовиків у розгромі московської експедиції, полковник обіцяв як найскорше зібрати й до оселі відрядити сильнійший відділ паланочних козаків, будьто би на се, щоби розслідити, звідки там набралося тільо народу і яким правом без дозволу й без відома запорожської старшини хтось осадив там город. Правда, Ухач знав полковника, та не міг не бачити, що й полковник був при сім ділі бодай трохи причастний. Однак Ухач мав найбільшу причину мовчати про все, що знав. За се, що він втік був, їздив до Січи, та тим спровадив освободителів, ждало його і його родину не що инше, як кара на горло. Бекетові паланочних козаків полковник мав заступити „своєволїв" полишеним Петром. Також вradили, щоби нову оселю назвати Березівкою, на памятку пімсти за вирізанне москалями рідного села Калинича.

(Конець буде).

ШИФКАРТИ

ПОТАНІЛИ

СТАРОКРАЄВІ СПРАВИ
ПАШПОРТИ
КАРТИ КОРАБЕЛЬНІ
ПЕРЕСИЛКА ГРОШИЙ

РОДИМЦІ! Заки віднесетесь до фірм, котрі імснуються Українцями тільки дятого, що мабуть родилися на Україні, або до таких, що заботято обіцюють, удайтесь устно або писемно до знаної Вам від літ ПРАВДИВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НОТАРІЯЛЬНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ, яка находиться у власнім будинку і полагоджує вісші згадані справи найтанше, найскорше і під повною гварантією.

T. J. HRYCEY & CO.,
329 S. 4th ST., PHILADELPHIA, PA.

ВІД ТОВАРИСТВА „САМОПОМІЧ" ІЗ УКР. ВІЙСКОВОГО ТАБОРУ В ЮЗЕФОВІ.

Ми поляжем, щоб волю і славу і честь Рідний краю здобути Тобі!

З далека від своєї рідної землі коротає нині свій вік 2000 українських стрільців і старшин у чехословацькій республіці. Судьба змусила їх по дволітній тяжкій боротьбі, боротьбі за здобуття волі своїму Народові, устущити лоза границі свойого краю та глядати захисту в сусіда.

І минають дні, минають місяці й роки, а ті заточенці виждають терпеливо тої хвилі, коли й в їх вікоице засяє ясне сонце свободи, коли прийде ця хвиля, що вони будуть могли як вольні сини вернути у вольну батьківщину.

А лютий ворог усіми силами навіть тут на чужині, старається розбити їх карні ряди. Його оружжям провокація, облесні слова, підкупство, а де це не намагає, там політичними договорами старається так уладнати їх життєві умовини, щоби цих, що їх ні провокацією, ні обленим словом, ні перекупством немож було позискати, зломати нуждою, голодом і холодом так, щоб вони як раби, що їх спину канчуки скровавили, прийшли на вколіщках та сказали: так ти нам нам, ти наш опікун, ти одинокий наш заступник, даруй нам ми не знали що робимо, як ми боролися проти тебе; ті ріки крови, що поплили, за тебе повинні були повлисти. Тих 50.000 борців що на Вкраині на тиф померли, тобі мали життя своє пожертвувати.

Та не діждеться ворог цієї хвилі. Ті борці хоч босі, недягені та голодні видержать до кінця, бо це їх свята повинність, бо це дальший тяг борби за визволення Вітчизни, борби, що в ній ворог лиш оружжя зміиць, борби, що в ній може боронитися тільки національною свідомістю та сидою волі. Та в цій борбі багато жертв паде.

Із вище згаданих 20.000 заточенців, біля 10.000 розділені на робітничі відділи при чехословацьких військових частинах. Стрільці й підстаршини побирають по 3 чеські корони денної заслуженини, старшини по 5 до 15 корон, лихий харч та від часу до часу дістають старий одяг. Працюють тяжко при будовах залізничих шляхів, доріг, при розбиранню старих бараків і т. д. Кождий із з них виконує працю, що за неї цивільному робітникові треба би заплатити що найменьше 50 К за день.

Другі, числом около 1.200 студіюють на чеських університетах. Їх життя? Вистарчить сказати, що кождий із них мусить із 300—400 К, що стоять до його розпорядимости на прожитя у великому місті, заплатити харч, помешкання, тодиво, світло та одяг. Як що переміємо ці гроші на американські докажеться, що ці студенти-жовняри живуть за 7—8 долярів цілий місяць!

Трети в числі 7.000 до 7.500 живуть росіяні по цілій Чехословаччині, та працюють у приватних підприємців. Їх положення теж не рожеве. В більшости це збігці, що по одинокі передирялися через лінії кордони на Чехію. Втікали з тюрем та таборів, втікали голі, босі. Втікали без ніяких документів, втікали без сотика в кармані. В таборі для них місця нема, бо чеські власти від марта 1921 р. в таборі нікого не приймають. Приходиться за дешеву платню йти на роботу.

А що з прочими 1.500?

В останніх днях січня сего року вніс в чеським соймі німецький посол Краве інтерпеляцію, якої зміст в скороченню значить: В Юзефові, ще за часів австрійського правління, находилися великі табори для полонених Москалів. Протягом 1917 і 1918 року в цих таборах померло поверх 3000 Москалів. Нині в тих таборах перебувають інтерновані українські старшини і стрільці та біля 200 жінок і дітий. Мешкають в старих деревляних бараках, що в них через стіни нітер провіває а через стелю сніг падає дощ а тепер в зимі сніг надає. Бараки ці вздано їм в стані неможливим до замешкання, тож самі вони були змушені їх вонаправляти, нераз навіть з власним коштом. Для них навіть води нема в потрібній скількости, бо водопровід отвирається тільки на короткий час рано, в полудне та вечер. З решетою і з тої води не нічого бо вона до пиття не здорова а до вареня не добра а до прання теж не надається. Харч мають лихий, носити його треба нераз і далеко так, що більшости приходиться зимну їду їсти. Топлива дістають так мало що жаль серце стискає, як подумається за тих жінок та дітий, тих стрільців та старшин, що 0.5—1 кг. вугля (тільки пересічно дістається на день і особу) мають при 20 степ. морозу огрітися. А їх побори так малі що треба подивляти цих людий, що в таких нуждениих відносинах уже 1½ року зможли прожити на чужині. Вкінци звертається посол Краве з жаданням до військового міністра, щоби поробив відповідні кроки в справі облегчення долі інтернованих Українців та старався їх охоронити перед вибухом тифу та иньших хоріб, які серед таких відносин, що тепер панують в таборі, можуть легко вибухнути та поширитися потому на цілий табор.

Що інтерпеляцію перепечатало багато чеських часописів, які теж рішучо домагаються подрани долі інтернованих в таборі.

Чиж це правда, що ці люди так бідують? Так! Вони бідують а бідують ще гірше чим тут представлено. В таборі находиться їх 1500. З цего числа біля 150 старшина побирає 5 чеських корон денно. Із прочих: 200 старшин, 200 жінок і дітий та 950 стрільців дістають по 50 сотиків денно. отже нав'ять не цілого американського цента. З цеї заслуженини треба й мила купити й пасту до зубів, пасту до черевиків, треба й шевцеви заплатити за принштя прищики і кравцеви за латание одягу. А одяг і обува за час інтернування розлетілися цілком. — Нового справити нема за що. — Вправді із чеських магазинів дістанеться нераз старий плащ, щоб його переробити на блюзу або штани та такими одягом не можна довго покористуватися. — Він протягом одного місяця вже не до вживання. — А тим-часом зима дається сильно в знаки тим неодягненим та невіджилення як слід скитальцям. В баражі загрітися не можуть, бо нема чим запалити (приписаним набором вугля, може жевди через, одну до двох годин огріти кімнату) тож і не дивинки, що в місяци січни, поверх 700 членів табора захворіло тяжко на гріпу та простуду. І в сильній горячці мусіли вони лежати в нетопленій кімнаті. та нераз і води не може було їм подати бо в цей час водопровід був замкнений. — Та й це вони видержали. Видержали — бо над недужим тілом побіяла свідомість, що вони жити мусять, щоби могли дальше страждати для добра святої справи. Та не всі є в сили видержати ці згиди. Бегато западає ним раз більше на здоров'ю. — І з кождим днем зростає число грудновирох по лічницях чехословацької республики. Із найдальших закутин Чехії приходять що раз то тривожніші вісти: Нас тут 10 в шпитали, всі хворі на чатку (сухоти), шпитальний харч нам не вистарчає, а докупити собі дещо до ідження не можливо бо не маємо за що, тож просимо Вас поможіть нам, бо ми також хочемо вернути ще на ту Вкраіну, що за неї боролися.

І не одного везуть „на чорним возі" в Могилу, не одному приходиться померти далеко від свого краю, далеко від матери, далеко від жінки та дитини. Померти на чужині!

Та мимо цих всіх злиднів в таборі йде праця скорим темпом вперед. — Не грамотних майже вже нема. Ті що мають покінчені сільські школи вчаться дальше на вищої вищої освіти або на курсі виділовім. Основано курс для організаторів кооперативних спілок. В Марті 1921 р. здало гімназійну Матуру 30, а семінарійну 20 старшин, підстаршим і стрільців. В січні с. р. сінчився другий гімназійно-реальний курс і знова 10 лютого сідатиме около 50 учасників цего курсу до Матури. В маю, мої учительські кандидати здаватимуть іспит зрілости 30 членів табора скінчило почтово-телеграфічний курс. В таборі істнує повна оркестра, що в ній грає поверх 50 стрільців та підстаршин. Істнують два хори: старшинський та стрілецький, істнує дружина театральна, що майже кождої неділі дає виставу в таборі, істнує спортовий кружок, істнує фотографічна секція, яка робить знимки з таборового життя та народних свят, що їх обходиться в таборі. Та ця культурно-просвітна праця не обмежується тільки на табор. Вона кипить по цілій Чехії, кипить всюди, де лише є кількох Українців, кипить у всіх робітничих відділах. Українська пісня, українська театральна вистава, український спорт, збільшаються з кождим днем число прихильників української справи, зєднують для неї чеську суспільність, що за нас так мало знала аж тепер є змушена признати: Так Ви маєте право бути вільними горожанами у Вашій самостійній державі, бо Ви гарний та сильний народ; — ми-бачимо якими успіхами вінчається Ваша праця серед найневідрадніших умовин, ми Вас подивляємо.

Запомогову акцію в таборі веде товариство Самопоміч, якого задачею після статута є: нести матеріяльну поміч всім приналежним до табора. Фонди на несення цеї помочі діставала Самопоміч до липня 1921 р. від старшин та стрільців Української Бригади, що були інтерновані в Німецькім Яблоннім та від Українців замешканих в Америці. До липня 1921 р. була висота підмог виплачуваних кождого місяця 30 до 60 К. Та з ліквідацією Укр. Бригади в Німецькім Яблонніи, яка почалася в липни а скінчилася в жовтни 1921 р. справа погіршилася так, що Самопоміч, маючи до розпорядимости лиш фонди пересилані з Америки, могла виплачувати до тепер підмоги в висоті 10 до 30 К. Крім цих підмог які Самопоміч старається виплачувати кождого місяця очевидно це може було зробити лиш тоді, як були які гроші, бо бувало й так, що через два місяці не може було навіть по 3 К. виплатити, щоби члени табора могли собі мила купити на випрання нераз і одинокої сорочки. Тому вдалося членам табора більші підмоги на роратування здоровля, на прокормлення малих дітий, на поправу та справлення найконечніших частий одягу, у висоті 100 — 600 К. ч. —

Самопоміч одержала з Америки в часі від 1 вересня 1920 р. до січня 1922 р. за посередництвом Високоповажаного Пана Професора Дра Степана Смаль-Стоцького 126050 К. ч., за посередництвом Високоповажаного Пана Професора Михайла Грушевського 27000 К. ч. за посередництвом Високоповажаного Пана Майора Омеляна Лисняка 1850 К. ч., за посередництвом Всечеснійшого Отця Мирона Кролушького 36792 К. ч. за посередництвом Високоповажаного Пана Професора Олександра Лукіяновича 45243.20 К. ч., разом 236.935.20 К. ч. Наколи поділимо цю суму через час істнования табора та через число членів табора, що користали з підмог, побачимо, що переєічно випадало на особу біля 15 К. ч. місячно.

За ці гроші, в імени всіх скитальців, що перебувають в Чехословаччині, в імени Ваших братів, сестер, синів та доньок, що їх диха доля та знущання лютого ворога примусили втікати з рідної хати на чужину, складаємо Вам Дорогі Земляки сердечну подяку. Дякуємо та просимо не забувати за нас і на будуче, щоби як „Велика Пора" прийде, ми всі як один могли здорові та дужі стати знова пряди борців за Волю та кращу будучність нашого Народа!

Юзефів, дня 8. лютого 1922.

ЗА УПРАВУ ТОВАРИСТВА САМОПОМІЧ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСКОВОГО ТАБОРУ В ЮЗЕФОВІ:

(Tovarišstvo Samopomich, Ukrainskej tabor, Josefov, Checkoslovenska Republika)

В. Чарнецький, голова; **Тадей Онишкевич**, містоголова; **Д. Кабарівський**, секретар; **Олександер Довбенко**, касієр; **І. Мандзій**, член управи; **Іван Байдерт**, книговодчик.

БАЛТИЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА ЛІНІЯ

ВПРОСТ БЕЗ ПЕРЕСІДАННЯ З НЮ ЙОРКУ ДО:

ГАМБУРГ ..... 3 класа .....$103.50 (
ДАНЦІГ ..... " " .....$106.50 (і $5 податок
ЛІБАВИ ..... " " .....$110.00 (

ЗНАМЕНИТІ КОРАБЛІ-ДВОШРУБОВЦІ ВІДПЛИВАЮТЬ

„ПОЛОНІЯ" - - - - - - 5. ЦВІТНЯ
„ЕСТОНІЯ" - - - - - - 19. ЦВІТНЯ

Зарезервуйте місце у наших уповажнених агентів у вашому місті, або

BALTIC AMERICAN LINE, Inc., Gen'l. Pass. Agents, 9 Broadway, New York, City.

Telephone Circle 1418

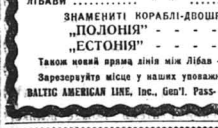

АВТОМОБІЛЬОВА ІНСТРУКЦІЯ.

Як Ви є без роботи прийдіть до нас і навчіться фаху щоб не потрібували оглядатись все за заячайною роботою. Навчіться добре платного фаху, заробляючи від 40 до 50 дол. тижнево по одержанню свідоцтва вже гарантуємо.

ПАМЯТАЙТЕ що зами видасте гроші на науку прийдіть і засвітіть ваші очі.

Інформації від нашого інструктора оглядаючи рівночасно наші найновіші автомобілі і переконайтеся як умно нашех учеників.

AREA AUTO SCHOOL, 146 West 56th Street, NEW YORK CITY

ПОЗІР! ПОЗІР! ПОЗІР!

ДОЛЯРИ ДО КРАЮ

пересилаємо так, що в краю виплачують пересилану суму ДОЛЯРАМИ.

ШИФКАРТИ до краю і з краю на всі дині, по компаніячих цінах.

СТАРОКРАЄВІ ДОКУМЕНТА І СПРАВИ.

По блисші інформації пишіть або приходіть до:

Standard International Agency

(на місце AMERICAN UKRAINIAN EXCHANGE)

30 EAST SEVENTH STREET, NEW YORK, N. Y.

Володимир Книгницький, управитель.

З ВЕСНОЮ ДО РІДНОГО КРАЮ

В місяцю марті відпроваджуємо чотири партії наших людий до краю, на найліпших кораблях.

Колиж і Ви хочете вертати до своєї родини в товаристві ВАШИХ КРАЯНІВ І ТОВАРИШІВ, щоб в потребі оден другому помогти, то напишіть зараз до нашого УКРАЇНСЬКОГО ЕМІГРАЦІЙНОГО БЮРА, а ми постараємось, щоб всі з Вашого повіту й з Вашого села їхали разом на одній шифі.

По інформації пишіть на адресу:

Ukrainian Immigration Bureau

KASYAN BAHREY,

245 COURT STREET, NEWARK, N. J.

Григорій КУНАШЕВСЬКИЙ

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ВСІХ КОРАБЕЛЬНИХ ЛІНІЙ.

Шифкарти на всі найвигіднійші Кораблі.

Старанна опіка для родин.

Родимці! Бажаєте святкувати в краю надходячі СВЯТА, старайтесь замовити собі місце до відзду, поки число відходячих з кождим днем зростає.

Бажаєте вислати грошеву поміч оставшій в краю рідні, вислайте її сейчас, щоб рідня Ваша змогла в час еще на СВЯТА таку отримати.

За всякою порадою повинні відноситись з повним довірем до знаної Вам старої фірми, где все полагоджують точно і ретельно

G. KUNASHEVSKY, 179 E. 3rd ST., NEW YORK, N. Y.

З КООПЕРАТИВНОГО РУХУ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

Перший кооперативний банк.

Кооперативний Банк Братства Залізнодорожних Машиністів в Кліленд, Огайо, перший в Америці банк організований на кооперативних основах, скінчив в грудни минулого року перший рік своєї діяльности. Річно звідомлене доказує, що банк має незвичайно добрий успіх і що активну піддержку дали йому не лиш Кліленд і близька околиця, а й залізничники з усіх сторін Америки, які вносили свої паї (шери) або-ж складали в банку свої ощадности. В кінци першого року всі банкові депозити дійшли до суми $7,883.450, з чого $5,802.918 зложено як ощадні вкладки. Надвишки і зиски за один рік було $194.690. Пайщикам (шеровцям) виплачено 6 процент дивіденди. Окрім того вкладчики (депозитори) одержали 1 процент окремої ощадничої дивіденди в додатку до правильних 4-процентових відсотків від здовжених грошей. В противности до приватних бизнесових банків Клівленська кооперативна інституція має власне своїм завданем повертати свої зиски назад кооператорам, значить вкладчикам. Успіх того першого копературного банку заохотив кравецьких робітників до заснования подібної інституції в Чікаго; таку ухвалу принято на послідній конвенції Амалгамейтед Клотінг Воркерс.

Кооперативне будівництво.

По зразку англійських будівельних спілок (гільдій) робітничі юніони в Америці почали послідними часами організувати кооперативні спілки для будов идомів. В минулім році організовано між иншим такі юнійні будівельні компанії в Сент-Пол (Мінесота), Джексон (Мішіген) і Рідінг (Пенсилвенія). Будівельна компанія в Сент-Пол, заснована в квітни 1921-ого року з капіталом $100.000, зробила доси роботу вартости $200.000 і виказує 7 процент дивіденди. Грошеву участь в підприємстві з правом голосу і рішення (комон стак) можуть мати лише робітничі організації. Колегія директорів складається з представників усіх будівельних трейд-юніонів, з кождого по одному директорови. Рівночасно зорганізовано ще окрему кредитову спілку для фінансования гіпотек на початих будівлях, яка теж добре розвивається.

Фармерська кооперація.

З нагоди послідної переписи населення Цензусове Бюро в Вашінгтоні зібрало від американських фармерів деякі статистичні відомости що-до кооперативної торговлі в американськім хліборобстві. Зібрані цифри показують, що близько 8 процент усіх фарм в Злучених Державах продає свої продукти (зерно, молоко, масло, городовина і садовина) через кооперативні організації і що 5 процент усіх фарм купує потрібний крам (головно штучний догній, пашню, мотузя, кошіалі і коробки) таким самим способом. Одначе в кооперативних спілках згуртувалися поки що лиш західні фармери, головним чином в Каліфорнії, Міносоті, Айові, Небрасці, Кензас і Ілиноїс, де і кооперація має богато більше значіння, як виходило-би з цифер обіймаючих всі Злучені Держави.

КНИГУ АРНОЛЬДА МАРГОЛІНА п. з. УКРАЇНА І ПОЛІТИКА АНТАНТИ

можна дістати в книгарні „Свободи" по ціні 2 долярів.

Се дуже цікава книга. На 400 сторонах дуже зібрані і освітлені всі матеріяли й документи, дивані з будівництвом української держави від початку революції досі.

Хто знає російську мову, повинен купити собі сей книжку до своєї бібліотеки, або пізнати боротьбу української нації за суверенність.

СВОБОДА,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ФАРМИ!

ФАРМИ! ФАРМИ!

Родимці! Купуйте фарми лишень в околиці фабричного міста Онейда і Сиракузи, N. Y. Тут є найліпша земля, гевлійні сторони. Тут корна не змерзне Вам в літі як се дається дальше на північ від наших сторін. Голоситься до: **AL. FEDRCZAK, Durhamville, Oneida, N. Y.** 70-74

ПОШУКУЮ ФАРМИ в околиці Binghamton, Littlefield або Utica, N. Y., в ціні около $4000. Добрі будинки, сад, вода, кош, товар, рильний знаряди. Близько міста, стації і школи. Хтоби мав таку фарму, прошу голоситися до: **JOHN PYC, 698 Hazard, Palmerton, Pa.** Посередники пильно вимкнені. 72-73

ФАРМА надаюча для молочарні з 90 якрів, в добрій місцевости і в добрім стані з молодим огородом, молочарний трак переїзджає що дня. Ціна дуже не потрібно. Пишіть до: **JOHN RAK, Mansfield Depot, Conn.** 72-74

ФАРМА НА ПРОДАЖ.

По причині 80 літної старости, продаємо дванадцять 115 якрів, гарний сад з 14 кімнат і другі великі забудованя. Сад з 500 овочевих дерев. Ліс на цінь вартости $4000. 18 дійних корів, 3 коні, 4 бички, 150 курий, ціла машинерія і вози, много сіна, пшеиа, корні і картофлі, 1 миля до фабричного міста. Ціна за всьо $5500. готівкою $2000. 72-77

ANDRASKO & POKUTNY.

406 E. 5th Street, New York, N. Y.

ДР. МИКОЛА А. ВОСТРОСАБЛІН

РУСЬКИЙ КРАЄВИЙ ЛІКАР.

Посідає велику і довголітиу практику як хірург і акушер в старім краю і Америці. 7w—

Лічить мущин, женщин і дітий.

Пацієнтів приймає в офісі під ч. 79 Sussex St., Jersey City, N. J.

Урядові години: рано 9—10; 1—2 і 6—8 вечер, в неділі 1—4 пополудни. Рівнож відвідує хорих по домах на телефонічне поклнанне в кождім часі. Телефон Montgomery 5562.

ДО КРАЮ ГАЛИЧИНИ ДОМУ

ПРОДАЄМО

ШИФКАРТИ

Висилаємо гроші під гарантією. Голосіться до:

MID EUROPEAN IMIGRANT HOUSE Ukrainian Bureau,

197 E. 4th St., New York City Mich. Hanchin.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPELLER"

В хвилю перехолодження, на перші болі ревматизму або неврагічний ревмат, уживайте сей спосіганий домашній лік.

Впевнітьея щоб кожда бутелька Pain Expeller яку купуєте мала знак Анкгог.

35 і 70 центів в аптиках або

F. AD. RICHTER & CO.,

104-114 S. 4th St.

Brooklyn, N. Y.

$5.25 „H. & R." АВТОМАТИЧНИЙ РЕВОЛЬВЕР ЗА $5.25.

Рабунки відбуваються що дня. Як хочете забезпечити себе, не чекайте аж обкраде Вас хто, а замовіть собі ниш славний „H. & R." автоматичний револьвер. Тут в нагоди яку не можна помовити. Наші славні „H. & R." є гарантовані. Регулярна ціна револьвера є $11.00, одиак щоб публика могла його набути, ми знижили ціну до $5.25, так щоб кождий не було мати. Ціну $5.25 заплатите коли одержите револьвер. Не відкладайте! Пишіть сейчас! Всі замовлення поза Америкою мусять бути заплачені згори.

WESTERN ARMS CO., Dept. G. 8,

1330 N. Western Ave., Chicago, Ill. 48w—

ВАСИЛЬ І МАРІЯ МУЗИКА Українські Погребники

Без різниці в котрій стороні Шікаго або околиці мешкаєте, телефонуйте до МУЗИКИ і зробіть ладунок.

2231 W. CHICAGO AVE.

Тел. Seeley 4252 і West 6557

В КОЖДИЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

До нашої адміністрації прийшов лист до Н. ГУДИМА з старого краю. Згадана особа зволить подати нам свою адресу і залучити 25 цент. за оголошення.

Адміп. „Свободи".

ПОШУКУЮ СПІЛЬНИКА, котрий міг би вложити не меньше як $800 до добре виплачуючого интересу в стейті Флорида. Не робіть більші чи мущина чи женщина. Гроші спільник може тримати сам в своїх руках і сам виплачувати видатки. Зарібки по половині. По ближші інформації голосіться листовно до: **Alex Rapetoski, Vandolah, Fla., Hardee County.** 70-75

СПРОДАМ ДОМІВ-РУМ по приступній ціні. Причина продажі смерть жінки. Голосіться до: **Alex Chodorowsky, 223 S. 3rd St., New York City.** 69-71

РЕСТАВРАНТ на продаж в українській дільниці. Інтерес виробочий. Ціна дуже приступне. Продається з причини виїзду до краю. Голосіться до адресу: **175 E. 4th Street, New York City.** 70-75

НА ПРОДАЖ

бучерня і грошрня яка робить $400 інтересу тижнево. Рент $65 місячно, „тіс" на 3 роки. Ціна $1400. Продається по причині недуги власника.

Три покойовий дім з 15 кімнат, стіни, викінчене з твердого дерева, всі уділення, на горі міста. Ціна $14.000. готівки $2.000. 72-4

Дво-фамілійний дім в Long Beach, L. I., електрика, 2 купателі, добра пивниця, всі модерні уділення. Ціна $4300. готівки $1.000.

YELLEY & BILLANOW,

799 Broadway, New York, N. Y.

Room 536-37

КРИМІНАЛЬНЕ БЮРО ДЕТЕКТИВІВ.

Коли Вас хто обікрав, опукав або пошкодував, коли маєте які фамільні клопоти, зверніться до мене, я поможу Вам в добрій способі. Полагоджую справи в цілій Америці і Канаді. Голосіться до бюро: **WILLIAM LAZOREK**, українській детектив, **133 Second Ave., пр 8 улиці, офіс ч. 11, New York, N. Y.** 61-72

ФАРБИ! до крашення яєць-писанок, на Великодні Свята, 6 коробок 7 пачуків і кавалок воску за **$1.00.** Для агентів і шторників одна велика каса (42) без воску **$2.75.** 71-80

UKRAINIAN BAZAR,

168 E. 4th Street, New York, N. Y.

ВІД 10. СІЧНЯ С. Р.

ДОК. МЕД. МУСІЯ КАДЕЦЬ

50 ST. MARKS PL. (8th St.)

коло Другої Евепі

буде приймати щоденно від 11—1 попол. в 6—8 вечер. У неділі і свята 9—1 попол.

Телефон: Dry Dock 1118.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР

С. М. КАУФМАН, М. Д.

СПЕЦІЯЛІСТ ХРОНІЧНИХ І ВНУТРІШНИХ НЕДУГ І АКУШЕР.

Годзина приняти: від 9 рано до 9. вечер, а неділі до 2 пополудня.

111 E. 7th ST., NEW YORK, N. Y.

СПЕЦІЯЛІСТ НЕДУГ МУЩИН І ЖЕНЩИН

СПЕЦІЯЛІСТА ХРОНІЧНИХ НЕДУГ, КРОВИ, ШКІРИ, НЕРВІВ, ЖОЛУДКА І НИРОК.

Порада даром.

DR. ZINS

110 E. 16 ST., NEW YORK

Межи 4th Ave. а Irving Place.

Годзина від 9. рано до 8. вечер.

В неділі від 9. рано до 4. попол.

ДР. АБОВИЧ

Говорить по українськи.

ЛІЧИТЬ ВСІ ХОРОБИ МУЩИН І ЖЕНЩИН.

Урядові годзини від 9. рано до 8. веч., в неділі до 1. попол.

329 E. 10th St., близько Ave. B, New York City.

ДР. Б. ГОГЕНБЕРГ

спеціяліст зі старого краю. Лічить недуги мущин і женщин, як внутрішні так і зовнішні. Переводить всякі операції. Дає недужим безплатну пораду.

DR. B. HOMENBERG

304—2nd AVENUE,

межи 17-ою а 18-ою улицею

NEW YORK, N. Y.

Години офісові щоденно від 8-ої рано до 8-ої вечер.

Телефон 1882 Stuyvesant

НАЙНОВІШІ КІТЛЬОВІ КІНЕГАРНІ СІЧНЕВОГО БАЗАРУ

ВИГІДНО КОНДІЦОНУЮТЬ

SICHOV BAZAR

84 E. 7TH ST.

(NEW YORK, N. Y.

ДО КРАЮ

можемо відіслати кождого хто схоче працювати на кораблях кілька годин денно при легкім занятю. Найкорше на ніяке полагодимо по приїзду до нас. Зверніться до:

GREENWICH LABOR AGENCY,

139 Greenwich Street,

New York, N. Y.